

Kosmokiezers en tegenstemmers

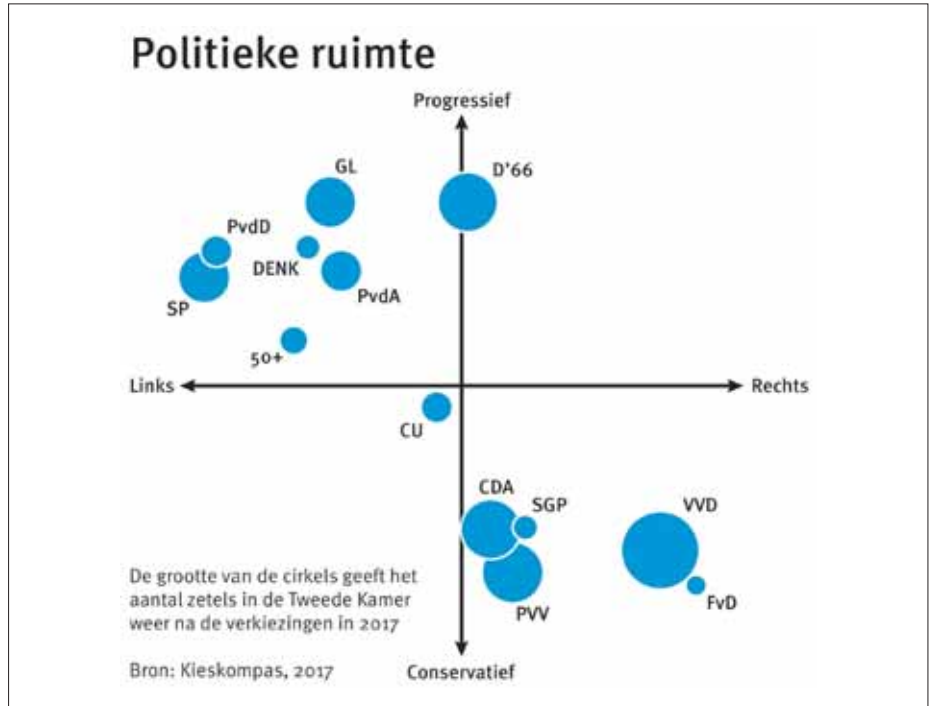
Politieke kaarten van Nederland

Op 22 maart vond in Utrecht een Meetup Maptime-bijeenkomst plaats. Deze bijeenkomsten worden maandelijks georganiseerd, afwisselend in Amsterdam en Utrecht. Het stramien is steeds hetzelfde: vóór de pauze één of twee introducties van het onderwerp – in dit geval verkiezingskartografie – en daarna een ‘hands-on-sessie’. Doel: laagdrempelig leren met en van elkaar.

Hans Fast (Webmapper) en Josse de Voogd (onafhankelijk onderzoeker en publicist) verzorgden de lezingen die avond. Dit verslag gaat over de bijdrage van electoraal geograaf Josse de Voogd. De Voogd – naar eigen zeggen niet echt handig met kaarten – trakteerde de aanwezigen op eenvoudige maar daarom niet minder inzicht biedende kaarten. De kaarten dienden als illustratie bij een lezing, waarin de betekenis van regionale spreiding bij de duiding van verkiezingsuitslagen overtuigend werd aangetoond.

Wie zich als progressieve kiezer halverwege de avond van 15 maart verkneukelde op een gunstige uitslag, kwam de volgende ochtend van een koude kermis thuis. Dat heeft volgens De Voogd alles te maken met de niet-representatieve verdeling van de binnenkomende uitslagen. Na de eerste, kleine gemeenten – zoals Schiermonnikoog, Ameland en Rozendaal – volgen meteen de grote steden. En laten nou juist in die twee categorieën progressieve partijen als Groen Links en D66 relatief goed scoren. Pas toen de meesten naar bed waren, kwamen de voorlopige uitslagen van Etten-Leur, Woerden en Meppel door. En die plaatsen behoren tot het soort dat de einduitslag bepaalt: middelgrote matig verstedelijkte gemeenten. Er zijn er veel van en ze hebben voldoende massa.

Om politieke voorkeuren van kiezers te analyseren, voldoet een eenvoudige indeling op de as links-rechts niet meer. Naast deze econo-

Figuur 1 - Rangschikking van politieke partijen langs twee assen.

Figuur 2 - Gemeenten waar de som van de stemmen op ChristenUnie en SGP bij de Tweede Kamerverkiezingen 2017 18 procent of meer is zijn donker gekleurd.

mische as is er een tweede nodig. Als we voor die tweede as de invalshoek progressief versus conservatief kiezen, ontstaat het beeld van figuur 1.

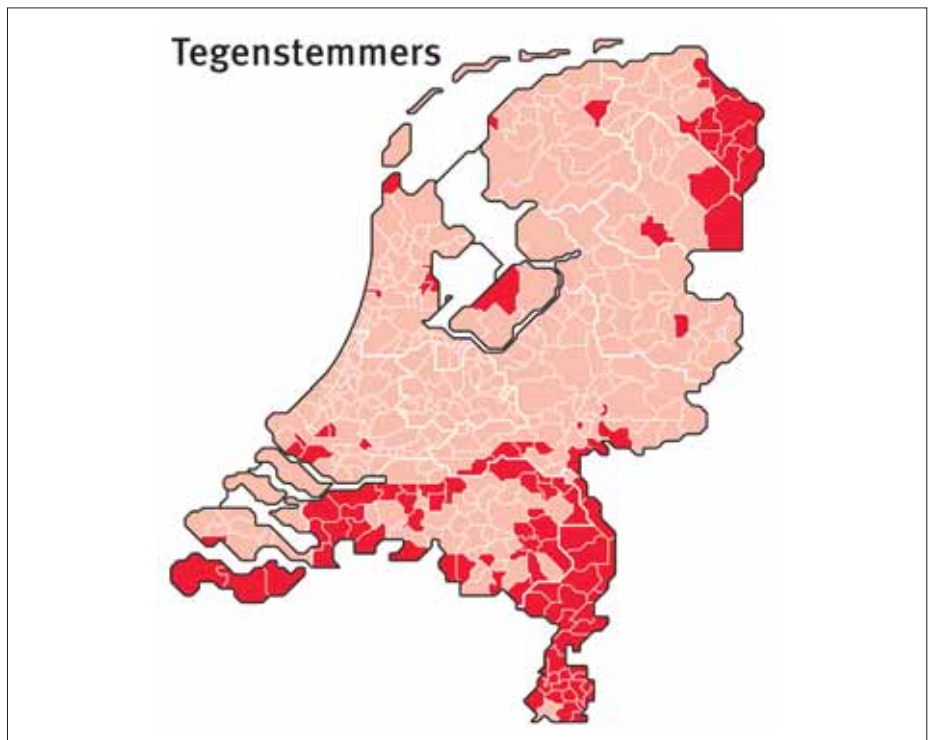
Kiezers buiten de Randstad herkennen zich niet in de sociaal-culturele beeldvorming van (met name linkse) 'grachtengordel'-politici. Lodewijk Asscher kan het hebben over het multiculturele voetbalteam van zijn zoontje – een team in Simpelveld heeft een heel andere samenstelling dan een team in Amsterdam. Als verkiezingen gaan over thema's op de economische as, zoals in 2012, is dat gunstig voor traditioneel linkse partijen. Gaan verkiezingen echter over sociaal-culturele thema's (2017) dan verliezen ze.

Ook al treden er bij elke verkiezing opnieuw politieke aardverschuivingen op – zie de decimering van de PvdA – in de grond zijn de kiezers van vandaag dezelfde als die van 2012. Ze vluchten wellicht massaal naar verwante partijen, maar hun basisvoorkeuren zijn betrekkelijk stabiel. De Voogd kan zelfs op basis van het uiterlijk van woonwijken voorspellen welke partij(en) daar goed zullen scoren. Veel rolluiken en witte hekken rond betegelde voortuinen: "PVV!" Dichtbevolkte stadswijken met stoepuintjes en veel ja/nee-stickers en bakfietsen: "GL en D66!" *And the twain shall never meet.*

Als we de stemmen op verwante partijen optellen, worden hardnekkige patronen zichtbaar die soms zelfs teruggrijpen op bestandslijnen uit de Tachtigjarige Oorlog. Een voorbeeld is de 'Reli-riem' (figuur 2), waar de klein rechtse partijen (CU plus SGP) oververtegenwoordigd zijn. Daar tegenover staat de kruisende kosmopolitische as (D66 plus Groen Links en PvdD), van Alkmaar, via Amsterdam en Utrecht, naar Nijmegen, aangevuld met bijna alle studentensteden – te zien in figuur 3.

Figuur 3 - Gemeenten waar de som van de stemmen op D66, GroenLinks en PvdD bij de Tweede Kamerverkiezingen 2017 28 procent of meer is zijn donker gekleurd.

Figuur 4 - Gemeenten waar de som van de stemmen op PVV, SP, 50PLUS FvD bij de Tweede Kamerverkiezingen 2017 32 procent of meer is zijn donker gekleurd.

In figuur 4 tenslotte, zijn de tegenstemmers (PVV, SP, 50Plus en FvD) in beeld gebracht. Die vinden we aan de randen van het land: noordoost Groningen, Limburg, de randen van Noord-Brabant (Tachtigjarige Oorlog!) en

Zeeuws-Vlaanderen. Het zijn de kiezers die zich niet herkennen in de volksvertegenwoordigers of zich zelfs in de steek gelaten voelen.

Willem van den Goorbergh